„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин. на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 144. У Новом Саду у петак 16. септембра 1888. ГОДИНА XXIII.

НОВИ ШКОЛСКИ ЗАКОН У ХРВАТСКОЈ.

У хрватском сабору усвојен је у минулом заседању нови школски закон онакав, како га је хтео бан Хедервари и његова странка и онакав, као што га нису требали Срби посланици у том сабору усвојити. Но, на жалост, баш ти посланици највише су и допринели, да владин предлог о новом школском закону са врло малим и незнатним изменама у сабору продре, а што је најжалосније, ти су посланици пристали на владин предлог после оног свог „меморандума“, у ком су много више захтевали, него што им је бан Хедервари после својим школским законом пружио и дао.

Како по томе изгледају Срби посланици у хрватском сабору пред светом и српским народом, мислимо да не треба о томе да говоримо. Положај је њихов и сувише јасан; јер тешко да би се и деца дала, да се с њима ко-год тако титра, као што се бан Хедервари титра са Србима посланицима у хрватском сабору. Нека им и буде, и право је, што су дотле дотерали; а што се тиче народа, он је и онако већ дигао руке од њих, он и онако више ништа не тражи од њих. Или зар може још ко-год и од њих што тражити, па добити!

Али да се манемо тога. Реч је о новом школском закону у Хрватској.

Рекли смо, како је тај закон прошао кроз сабор. Најпосле га је Ђурковић осветао и он је усвојен.

Као и сваки у сабору нов донесен закон, тако и овај закон требао је да буде потврђен на највишем месту, па тек да ступи у живот. Обично се са подношењем закона на највишу потврду не одлаже, а кад се једанпут поднесе, онда се у брзо и потврђује. Са новим школским законом није тако било. Тај закон усвојио је хрватски сабор још јуна месеца, и тај закон није још ни данас потврђен, а није потврђен зато, што се бану Хедерварију свидело, да га све до данас не поднесе на највишу потврду.

Кажу, да није могао проћи кроз једну инстанцију, кроз министарски савет, па због тога да није поднесен на потврду. То веле сами владини људи, а рекли су то, кад се по новинама пронео глас, да нови школски закон није потврђен. Чисто подсмешљиво побијали су владини листови ту вест, као бајаги, како опозициони листови проносе неистините вести, па су весело подвикивали: како може и бити о потврди или непотврди разговора, кад закон још није ни поднесен на потврду. „Просто за то“ — рекли су они, па и ми велимо, да је то са свим нешто просто, као што би и то било са свим просто, да се школски закон никад и не поднесе на потврду. Просто и „српски закон“ није се поднео на потврду, него је лежао у фијоци бана Хедерварија пуне три године, па није био потврђен, па што не би то могло бити са новим школским законом у Хрватској?! Све су то сасвим просте ствари, али само што ми велимо још и — крупне ствари.

Не пуца нама срце, не жалимо ми, што нови школски закон није потврђен и што се још никако не изводи, што није ступио у живот. Ми би најволели, да никако није ни донет. Али се овде тиче са свим нечег другог, тиче се омаловажавања хрватске владе са баном Хедерваријем на челу уставнога реда, а још више омаловажавања оних људи, за које се у пуном смислу речи може рећи: куд он оком, тамо они скоком, људи, који га у свему помажу, а који људи носе лепа имена: народни заступници.

Разуме се, Срби посланици, довикиваће опет: Чекајмо. Било је и биће, па ће се и нови школски закон потврдити, а при томе, да боме, неће дати ни сенка да падне на тај закон, да он није добар и да неће српском народу у Хрватској од велике користи бити. Али ми знамо, да тај закон неће бити од никакве вајде српском народу, већ на против, од штете, па за то нам може бити у крајњем случају све једно, ма кад се он поднео на потврду. Ал друкчије треба да говоре они, који су том закону крмовали и који су га осветали, па који се за ово неколико месеци разметали њиме, као да су, не знамо, шта израдили српском народу у Хрватској, истичући се својом „мудром и паметном политиком“ према околностима и према — ветру. Њихово је он чедо, па би у реду било, да су боље пазили на њега.

Али, зар они и то могу, зар могу они и ону најмању мрвицу, коју им бан Хедервари као мамак добаци, да чувају. Не, они то не могу, а жалосно је само, што Срби посланици пуштају да се с њима титра бан Хедервари на рачун народа.

Него српски народ са Србима посланицима био је и до сада на чисто, па ће бити и од сада, па поднео бан Хедервари нови школски закон на највишу потврду или не.

—.

Писмо из Србије.

Београд 14. септембра.

Из меродавних кругова чуо сам, да је Јован Ристић из Глајхенберга отпутовао пре четири дана у Букурешт и да га је краљ Милан узео за посредника за измирење између њега и краљице Наталије.

Као што видите, краљ Милан на полетку је морао да отпочне радити на измирењу, а немојте мислити да он то чини својом вољом, већ силом околности, пошто је народ јако огорчен против њега. Ово помирење слабо ће му повратити код народа поштовање, јер и они, који су до пре парнице о разводу држали се краља Милана увидели су сада, да се с њим не може ништа радити за интерес народа. Код нас се мисли, да би најбоље било и по краља Милана и по сам народ, да да оставку у корист свога сина, али то неће он учинити за сада, а доцније мораће, хтео не хтео то урадити.

Одлазак Ристићев у Букурешт произвео је чудноват утисак на народ, па се чуди покору краља Милана, који је мислио, е ће свршити развод, чим се парница поведе, али наишао је на врло велике препреке не само код народа, но и код конзисторије.

Овом одласку Ристићевом у Букурешт приписује се промена владе. Чича Никола увидео је да се не може владати, па је за то и послао Чеду Мијатовића у Глајхенберг, да положе краљу оставку. Тако се бар држи, а та се претпоставка тим више држи, што је синоћњим влаком отишао на позив краљев у Глајхенберг Радивој Милојковић, кога ће питати за савет, шта да ради у оваком чудноватом стању, као што се данас налази Србија.

Доста сам писао о стању, а сад да вам јавим, да је чича Никола подигао читаву хајку против редакције „Одјека“. Ви сте јавили о томе, како је одговорни уредник „Одјека“ Јован Миленковић осуђен на четири године затвора, а његов заступник Милош О. Ђорђевић на 25 дана и да су протерали администратора Милана К. Станковића у Крагујевац, пошто је најпре казњен са 5 дана затвора. Осудила га полиција као скитницу, ма да је Таушановић као власник листа доказао, да је његов администратор, али то ништа не помаже под владом чича Николином.

Особиту је врсту гањања пронашла наша полиција за уреднике „Одјекове.“ У понедељак дошао је за одговорног уредника Апостол Рафаиловић из Врање, који је био полицијски чиновник, па је отпуштен од чича Николе. Он је поднео документе, како није никад био осуђиван из врањеског суда, као што се то тражи по закону о штампи, али управа вароши Београда тражи, да поднесе документе из суда београдског. Он оде да тражи у суд варошки, али полиција посла за њим писара, и лепо га протерају у Врању.

Ово је чудо невиђено! Овако се само може радити под владом целата Николе Христића! Али и његова сила ће проћи.

Стање у Бугарској.

(Од нашег нарочитог извештача.)

Турн-Северин, 12. септ.

Стамбуловљева владавина, садања управа у Бугарској клони се своме крају. Стамбуловска Бугарска издише, — да се роди нова Бугарска, слободна, независна, словенска.

Оно што се данас догађа у Бугарској, то је зацело последњи ропац. Жице већ пуцају на све стране, двогодишња се криза приближује свом крају. То је извесно.

Да добијем верну слику садањег стања у Бугарској, отишао сам на мали разговор једном угледном члану бугарске емиграције, с којим сам чешће говорио о бугарским стварима и у Београду, па и овде. Он ме је лепо дочекао, па ме је упознао са четири бугарска ђака, који се крећу из Бугарске на запад, ради даљег учења и усавршавања.

— Ето господине, — рече ми емигрант, — нек вам ова господа, која долазе са врела из Бугарске, кажу, како је тамо. Њихов је суд тим меродавнији, што су догађаје својим рођеним очима гледали.

Бугари ми дадоше врло радо обавештаја. Они су свршили свеучилиште у Русији, па ипак беху донекле пријатељи Стамбулову, — све док не видоше, сад код својих кућа шта се ради. Сад су они највећи противници Стамбулова и Кобурга, као што је сад све у Бугарској противник тим власницима.

— И најприснији пријатељи Кобургови, — причаху ми Бугари — напуштају га. Сам Захарије Стојанов, најчвршћи стуб његов, одриче га се и сумња у постојаност садањег стања. Он је ово дана јавно у Фишеровој кавани у Рушчуку, приповедао, да нема другог изласка или да скочи у Дунав или да са Кобургом бега из земље. „Наши дани су избројани — кукао је уредник званичне „Свободе“. — Они, који би нас могли спасти, ти неће, и ми смо — свршили. Ову зиму провешћемо зацело у изгнанству и бегству. Стојанов се тужио на ужасан финансијски положај. Касе су празне, **официри не добијају 5, а чиновници 3 месеца плате.** Официри одричу послушност, чиновници не раде, државна машина је стала. У Рушчуку се нису могли одржати маневри. Официри су седели код куће и нису хтели да иду на вежбе. Само за рушчушки гарнизон треба 500.000 франака, а где је још за осталих седам гарнизона у земљи. — „Ни 5 милијона франака нас не може спасти — кукао је Стојанов. — Зајма не мож нигде добити. Начевић је ишао

ЛИСТАК.

СУЂЕЊЕ У ЦРНОЈ ГОРИ.

(Из књиге: „Черногорцы и черногорския женщины.“ Написао Ј. Поповић-Липовац.)

Земаљска управа у Црној Гори овако је уређена: свако племе или веће село има свога кнеза или капетана. Прва титула прелази највише наследством. Капетан је ближи народу: скупља данак, јавља народу кнежеве наредбе, које му усмено саопшти са Цетиња послат перјаник, најпосле он је судија у мањим преступцима: у последњем случају осим капетана суде још неколико стараца, који се одликују храброшћу и поштењем. По том је капетан са своји спомоћници, сотницима и десетницима, прва нижа административна и судбена инштанција. Осим врло малене плате, око 80 фор. ау. вр. или 62 руб. годишње, имају они још и мален приход од глобе тужених, око 20 талира. Веће суме од глобе шаљу се сенату, а отуд иде у државну благајну.

У Црној Гори употребљује се закон кнеза Данила I., који се састоји из 89 параграфа али га се не придржавају баш строго, суди се по старом славенском обичају. Дође странка, којој је нешто криво учињено, и тужи се на некога. Ако се зна за цело ко је криваац, онда је задатак суда прост. Али шта да ради капетан, кад тужитељи не знају за цело, ко им је учинио штету? Кривац сам не ће на суд доћи; а тајне полиције нема. . . Суду остаје једно, особито кад је преступ већи: да предложи „сочбину.“ *) Особа, која се „сочбином“ занима, да пронађе кривца, одлази оштећеном и понуди се, да за извесну своту новаца кривца пронађе. Оштећени погоди се са „соком“ **) и даде му нешто новаца унапред. Онда „сок“ именује кривца, и кад се у том сложе, онда јављају кривцу, да је он учинио то и то. Ако је преступ била крађа, онда саветују кривцу, да врати украдену ствар, а „соку“ да плати извесну своту новаца, коју своту може „сок“ и смањити у договору са кривцем. Ако преступник не призна, то иду суду, где „сок“ мора изнети све доказе против кривца.

„Сок“ је обично презрен у народу. Његов је посао исти, као и шпијона. Крајња нужда примора га, да тајну прода за новац.

Кад се суд увери о кривици оптуженог, по исказу „сок,“ капетан му каже: Твоје је недело јасно као дан: плати „соку,“ поврати украдену ствар и плати глобу.

Заклетва је допуштена у свим случајевима; кад оштећени зна зацело, ко му је нанео штету, али нема довољно доказа; кад сведоци неће да сведоче против оптуженог, који је сасвим невин. Ако се обе странке договоре, да се закуну, онда иду моћима св. Петра или св. Василија, мету руке на гробницу или на св. еванђеље, и онда оштећени говори: Ако си ти то урадио (т. ј. то, чим те криве а ти се одричеш), то нек' ти да Бог и св. Петар и св. Јован, да немаш мушког порода, нек ти кров прокисава, крава ти се не телила, овца не јагњила, нек помре све што је живо у твојој кући и око ње, да наиђу на тебе ране и т. д. Оптужени мора као одговор на то трипут рећи: амин! Колко се јако боје Црногорци лажне заклетве, види се отуд, што многи нису хтели признати своју кривицу, због које би на смрт били осуђени, све дотле, док их нису довели, да се закуну.

Ако партаје нису задовољне са пресудом својих племенских судија, имају право, да се обрате на даљу инстанцију, на сенат, који се састоји из двадесет војвода или сердара, који су повгати са своје храбрости или својих предака и са сиротињма или, као што је у последње време, долазе до тог чина наклоношћу кнежевом и с тога што су у сродству са кнезом. У сенату се налази и један секретар. Ти су сенатори наизменце на Цетињу и добијају: председник 1500 фор. подпредседник 1200 фор. и сенатори сваки по 255 фор.

Сенаторски суд се готово и не разликује од племенског. Како у том тако и у свему другом нема ни спомена о неким парадама, као што је то код европских судова. Ларма, вика, звекет јатагана — то је што обично. Примедбе слушалаца чују се са свију страна, јер се суди на улици и многи се Црногорци тада скупе.

Озбиљни сенатори, са лулама у зуби, седе скрштених ногу на земљи, врше по својој савести посао. Али не пристрасност није особина сенатора, сваки се стара да поучи свога саплеменика. У последње време почели се неки придржавати закона кнеза Данила.

Црногорци, кад су незадовољни пресудом сената или за крајњу нужду састављеног „врховног суда, обраћају се самом кнезу. Руски путници врло често имају прилике да виде, како сироти Црногорци заустављају на улици свога кнеза, овим речима: „Господару, стани и суди ми! Кнез се заустави са својом свитом и кад чује у чему је ствар, одмах донесе и пресуду, с којом се обе странке, врло често, и задовоље. Али бива да Црногорац није задовољан са кнежевом пресудом, и онда овако рекне: „На твоју душу, кнеже!“ Кнежев суд је обично на створеном месту пред дворцем, у ладу од јасена, ту чекају Црногорци кнеза — обичај, који постоји још од старина у свих Славена. Ту, под јасеном саветовало се о политичким, економским и државним пословима кнежевине, том приликом могли се просити Црногорци препи-

*) да се помоћу шпијона пронађе кривац

**) сок нека врста шпијона

у Букурешт, па место зајма добио је — куршум“...

— И то је збиља тако — потврђивали су ми Бугари. — Знате да је **пореза и дација за 2 године у напред скупљена.** Од народа се не може више шта тражити, а с поља не даду. И Клементина, која је ово дана преко Оршаве, стигла, није донела ништа. Кобург је побегао у Рушчук, да не гледа покоре у Софији. Престоница је као у опсадном стању. Чете гладних чиновника, покрили је као шашке, па траже своје плате. Жене, деца, људи, логорују по софијским улицама гладни, голи. Да нема софијских грађана, који се сажалише на ове беднике, многи би чиновник од глади умр'о!

— Па шта мисли влада да чини, — упитах ја.

— Влада, она је немоћна, ма шта доброг да учини. У њеним рукама није средство да се извуче из овог незгодног положаја. Она се једино ограничила на ужасна гоненја, мислећи зар, да ће јој то помоћи. Читали сте ваљда, да је осуђен Ризов, уредник опозиционог листа „Христо Ботев“. Ризов је био њихов човек, уређивао је „Независимость“, но сад им је одлучни противник, јер види, да ће упропастити земљу. Он је у свом листу отворено позивао официре и војску да протерају Кобурга, као незаконитог владаоца. Сад су га осудили на две године затвора И ајдуклук је влада употребила на штету својих непријатеља. Ухапшени су сви виђенији опозиционари, а све под изговором, да су шуровали и ајдуковали са ајдуцима. Тавнице су препуне. Чак ни митрополит Климентије није поштеђен. Већ два месеца, како је у кућевном затвору. Никуд несме излазити, а кућу му чувају 15 жандара. Стање тог старца је збиља ужасно. У осталом цела земља, сви сталежи су потпуно уверени, да овако даље не може и да предстоје врло брзо велике промене.

Ја сам се захвалио Бугарима на обавештају и тиме се овај разговор свршио. Ко га пажљиво прочита видеће, да је у Бугарској збиља настао ропац.

И. И—ћ.

Ништовна жалба Трајана Доде.

Ништовна жалба, коју је Додин бранилац уложио против пресуде арадског суда у штампарској парници против Т. Доде, састоји се из 11 одсека. Држимо да у опште ова парница заслужује велике пажње са наше стране, с тога ево доносимо важније тачке занимљиве ништовне жалбе Додине. Најважнији одсек је девети, а тај гласи:

„Поступком пороте и судбеног стола и доношењем мериторне пресуде потврђен је онај део устава, која даје посланицима слободну реч. Као посланик карансебешки управио сам на председника сабора једно писмо, које сам уједно путем штампе и својим бирачима саопштио. То писмо дошло је пред штампарски суд. У Угарској је уобичајено право, да посланик може са својим бирачима општити слободно, да им може казивати своје мисли и саветовати се с њима било писмено — путем штампе — или усмено. Ја сам дакле имао право јавне речи Погрешан је то појам, кад неко мисли, да посланичка слобода говора ван саборнице престаје. Право говора и саветовања било је у Угарској увек респектовано и ти листови наше уставне повеснице, који говоре о повреди тога права, припадају најжалоснијим листовима угарске повеснице у опште. Сам је Деак рекао: „Не може бити напретка кад над главом посланиковом виси мач моћи.“ Четрдесет година већ постоји код нас устав, основан на представничкој системи. Десет сабора је од то доба сазвано а никад се још није догодило, да законита угарска влада ставља посланика пред суд због идеја, које је он на уобичајени начин саоопштио својим бирачима. А било је посланика чије се идеје сударале мало оштрије са казненим законом, него мој оптужени спис. У пештанској и Хевешкој жупанији истакли су се посланици Павле Њари и Алберт Немет 1868 и 1869. таквим предлозима, који су ишли о глави нашој држави и силне духове раздражили. Пре 8 година изјавио је посланик Имре Салаји, да је неопходно нужно завести у Угарској републикански државни облик. Да се тај програм почео приводити у дело, одступило би се од монархичког сустава (система) а династија би морала одступити. Али влада ни у овом случају није хтела да повреди слободу говора, која се оснива на уставу.

Држ. тужилац ће ми можда приметити да се сви ти наведени примери односе на са свим друга питања а не на питање народности. Али ја држим да је то питање исто тако уставан предмет, као и сваки други, те посланик има право па чак и дужност да се тим занима, и са сваким другим питањем.

Има времена, кад људи не уму да се одушеве, неће да мисле и старајући се само за своје малене невгоде губе из вида велике идеје те трпе, како се у рукама веште угњетачке владе права и слободе срозају на празне речи. Изгледа, да је сад наступило таково време. Можда ће држ. тужилац у овој парници против мене успети, ал ја сам уверен, да није далеко време, када ће се та парница и та пресуда сматрати за наказу правосуђа и повреду устава.

Ни из далека не мислим, да је посланику све дозвољено и да он без одговорности може своје бираче бунити, јер као што се посланик не сме служити незаконитим, неморалним или неуставним средствима, тако исто не сме ни своје бираче наводити, да притекну таквим средствима. Али ја баш то наглашујем, да је циљ мојој брошури само та, да оправдам пред бирачима свој пасивитет и да им препоручим и на даље таквога, који ће чинити оно, што сам и ја чинио. Опомињао сам их да се чувају лажних обећања, претњи и потплаћивања. Моја брошура нема друге циљи. У њој се и не спомиње мађарски народ. Борба, која се тамо спомиње јесте борба изборна, а тамо где се спомиње противничка странка, мисли се странка владина.

Пошто моја брошура носи наслов „Бирачима карансебешког округа“ а наш устав дозвољава посланицима у саобраћају са њиховим бирачима слободу говора; пошто због сличног случаја од 1839. није нико био оптужен — молим највиши суд као чувара устава, да уништи поротин поступак и пресуду.“

Политички преглед.

Бечки Немци за Русију. Бечка католичко-политичка касина имала је 6 о. м. скупштину. Пошто беху решени текући послови заподела се расправа о пуђењу већега дела аустро-угарских листова против Русије, те би после донета ова одлука: „Уважив да Аустро-Угарска имаде разлога да живи у миру са свима а особито пак с најмоћнијим државама, а да при том не напусти своје интересе; даље, уважив да аустро-угарска штампа из патриотичких и човеколубивих побуда не сте мутити ни умањивати мирољубиво расположење између наше монархије и других држава, већ насупрот умереним, доброхотним и строго објективним расправљањем унутрашњих и спољашњих односаја, повећати и учврстити мирољубиво расположење међу владарима и народима; даље уважив да није мушки ни државнички, па да се неда ни спојити с човечим изображењем да се спољашњи односаји приказују у лажној светлости, против страних народа што другим језиком говоре или што имају други устав, у новинарским чланцима пуђа или презирно о њима говори, њихову владу пакосно вређа; уважив најпосле да сваки прави родољуб, особито пак новинарство свесно о свом високом достојанству и светој задаћи, имаде сваку прилику савесно употребити да се установе и мирољубиви односаји одржавају с осталима државама и народима: жали католичко-политичка касина Јозефштат писање многих листова против других држава, које је презирањем историјске истине постало скоро стално те дотерало већ до лудила а особито против Русије, која никада не беше непријатељица наше царске породице, а која се успешном борбом против турског варварства, ослобођењем балканских држава испод турскога јарма, укрућивањем и устављањем азијатских скитница и разбојничких народа, отворењем многобројних путева промета у досада неприступним крајевима, подупирањем свију знанствених радова, подизањем небројених просветних завода сваке врсте, укинућем подаништва, примив у управу напредна начела, и многим другим похвалним делима за ширење и учвршћење племенитих обичаја — стекла непроцењених заслуга, а ту просветну задаћу, као досад тако и даље непрестано наставља доприносећајући силне жртве у новцу и крви.....“

Откривење и освећење споменика

Тодору Павловићу и Карлову.

Вел. Кикинда, 10. септ.

У четвртак, 8. (20.) септ. на малу Госпојину, је откривен свечано и освећен споменик Тодору Павловићу у Карлову.

Пуне 22 године су морале протећи, док се нашло неколико орних, заузимљивих људи, који ће учинити, да се већ давно набављени мраморни споменик — подигне заслужном књижевнику а још заслужнијем новинару и јавном раднику српском! И ето, утешимо се, умиримо се тиме, да се данас, кад нам стање изгледа многима црно и неутешно, нашло одушевљених, вредних људи, испуњених осећајем поштовања и захвалности према заслужним људима, који учинише оно, што пропустише да учине други пре 20 година, кад је српски ваздух био свежији, српски живот бујнији у ових крајевих — као што нам се прича.

Још нас већа радост обузима при помисли, да је Тодору споменик подигнут. Сад се сетимо и сметња, које су чињене од једне гомилице смешних, (и најсмешнијих) гадних (и најгаднијих) људи у нашем месту, сакупљених око једног јадног листића...

Прослава сама била је достојна човека, којему се споменик открио. Свак, које учествовао на њој вратио се задовољно, подигнута духа, пун успомена.

Прослава је обављена по програму уз лепо учешће српског света. Најбоље је била заступљена Вел. Кикинда, за тим најближа јој околина. Карлово само по себи није било баш најбоље заступљено, нарочито на заједничком ручку је учешће Карловљана врло слабо било. Карловљана је било у лепом броју у цркви на литургији и парастосу, већ их је мање било при свечаном чину откривења и освећења споменика. Даљи, удаљенији крајеви Српства нису били готово никако заступљени. После Кикинде најбоље се показао Мокрин, који је имао званичних изасланика од мокринске политичке опћине на прослави, што је поздрављено одушевљено.

На прослави су учествовала два српска певачка друштва, вел. кикиндско „Гусле“ са својим коровођом г. Роб. Толингером (Кикинђани су појали на служби и парастосу) и мокринско са својим коровођом г. Душаном Поповићем. Мокринчани (18 певача) су певали наизменце са Кикинђанима после заједничког ручка у великој гостионици карловској. Мора се истаћи онај жар и одушевљење с којим су Мокринчани певали. Живели!

На парастосу је говорио г. Љубомир Лотић, који је највише привредио, да се може рећи данас: Споменик Тодору Павловићу је подигнут. Говорио је лепо. Говор му је за ту прилику био згодан и погодан.

Пошто је откривен био споменик (скинута црна чоха) то се осветио споменик. После освећења, при којему је појало друштво „Гусле,“ говорио је у име „Матице Српске“ г. А. М. Матић. Г. изасланик „Матице“ се трудио да изнесе сакупљеном српском свету у кратким, опћим потезима слику ондашњег, Тодоровог доба, што му је испало за руком. Нарочито је истакао заслуге Тодорове по „Матицу“ обележивши га као обновитеља „Матице Српске“.

Око ½ 2 сата по п. почео је заједнички о́бед, на ком је учествовало преко 100 особа.

Од наздравица, које су овом приликом пале истичемо наздравицу г. Павла Димића пароха башахидског. Говорио ја онако како смо се надали да ће говорити познавајући му досад светлу прошлост, а још при томе вешто, тако да је произвео велик утисак, што сведочи и то, да ни једна наздравица није била пропраћена (и прекидана) толиким усклицима одобравања, као г. Димића. Чули смо од њега, да се поноси, што је члан родољубива српска свећеника и да ће и на даље ићи са народом.

Арсен Видак наздравио присутним Српкињама а било је даље наздравица учитељима, занатлијама, Мокринчанима и т. д.

После обеда су читани брзојавни и писмени поздрави, којих је могло бити више.

У 5 сати пред вече почеше се гости разилазити и на скоро се спусти сутон над српским Карловом и једва једаред откривеним спомеником Тодору Павловићу. Слава му! **Целокупни.**

ДОПИСИ.

Шандор (код Суботице.) (Протина скупштина. — У црквену скупштину позвани солгабиров и жандари.) Прошле године фебруара умре у Шандору стари парох Ј. Д., оставив за собом свога унука капелана, ког је он без питања и утицања црк. општине — за помоћника узео.

Народ се ипак зарадовао младом капелану у нади, да ће од млађане снаге пе цркву и народ повољне промене бити. Но и поред младога капелана остаде све по староме, а сувише још млади капелан, уздајући се у којекакве везе, поче да се не осврће на народ те најпосле изради, да се за администратора наименује. Црк. општина пак обрати се молбом духовној власти, да се место пароха законитим путем попуни т. ј. да се стечај отвори. Годину дана молба је необављена лежала. Црк. општини додија ово чекање, преда тужбу код више власти и тек после ове тужбе отвори се стечај. Но како? У стечају нагласи се, да је парохија под администровањем споменутог унука и да се целокупна плата састоји из годишње 400 фор. Овај стечај тако је изгледао, као да је духовна власт намерно прећутала, да шандорски парох ужива виноградску земљу и једну сесију прве класе земље. Поред оваког стечаја нико се не пријави, осим поменутог г. администратора Милоша Пилића. Конзисторија после овога под бројем 93/132 реши, да се упита општина: желили отварање новог стечаја, или се пак задовољава са означеним компетентом. Ово решење уручи се г. проти Купусаревићу још јуна месеца и ово је код њега лежало све до сада.

28-ог августа т. г. добије председник општине позив од г. проте, да за 6. (18.) септембар скупштину сазове и уједно добије у изводу на стечај донесено конзисторијално решење и налог да пошље проти 30 фор. као предујам за путне трошкове и дневнице. Црк. одбор међутим, не чекајући на протин долазак, закључи, да се отварање новог стечаја иште и овај закључак свој са нужни трошкови заједно духовној власти пошаље. Међутим на дан скупштине дође г. прота у Шандор и у школској дворани отвори се седница под председвиштвом Јове Бајића. Г. прота узме први реч и разјасни зашто је дошао. Једва што је ово свршио, — ал у скупштинску дворану уђе солгабиров Часар Петер и овде на понуду г. проте близу њега заузме место. Скупштинари зачуђени појавом г. солге погледе на врата и прозоре, кад тамо, имају шта и видети. На пољу пред дворана стајаху жандари а на скупштински врати сеоски слуга, као пратња солгабировљева. Свесни председник, видећи овај нападај, поред наглашаја, да он скупштину поред утицања политичке власти — држати неће и не да, — седницу распусти и из дворане изиђе а за њиме и 22 скупштинара. Но г. прота и г. солгабиров, баш као да су ово исчекивали, — бар олакши осмех на лицу им показивао је неко задовољство и радост; јер по одласку председника г. прота остане у дворани са 15 скупштинара и одржи скупштинску седницу онаку, какву је он у Сомбору већ у напред себи замислио. Чуда ради наваћамо, шта је радио г. прота. На председничко место посадио је потпредседника и не осврћући се да је распуштена скупштина, да нема председника и 22 скупштинара, — из џепа извади неки записник, преда га перовођи и заповеди му, да записник тако направи, као што тамо стоји. По том записнику наравно тако је решење донесено, да општина не жели отварање новог стечаја и да администратора за пароха свога усваја. Г. прота овако зготовљен записник да подписати.

После овако свршеног чина, падне г. проти на ум, да је и црк. печат нуждан, који се код председника налази. — Ослањајући се на жандарске бајонете — није дуго мислио. Одма по завршетку своје скупштине да довести председника и од њега печат уз највећу претњу узме, исти на свој записник удари и после га опет председнику преда. Г. прота председнику претио је, да се са главом игра ако печат неда и председник тек у сљед овога насиља предао је печат.

Најкрасније је то, да у протином записнику ни речи нема, да је председник скупштину распустио и да се са 22 скупштинара удалио због мешања политичке власти. Тако сада има два записника,

---

рати с кнезом, неслагати се с његовим мишљењем. Тако је било у пређашњим временима. Но сад, услед старања кнежева, да уведе обичаје образованих народа, не може се с кнезом тако састајати.

Народне законе заменуо је сада законик проф. Богишића, но он се за сад не може с успехом употребљавати, јер нема правника у Црној Гори, а и кнез баш не жели да их има. То се може тиме протумачити, што је број младића врло мален, који иду у стране земље на више образовање.

Црногорац, горд од природе, као потомак српских бојара, није никад допуштао, да ма ко од његове својте претрпи макакву телесну позледу. За сваки удар има право да се свети смрћу, па ма онај био из владарске породице, који је удар нанео. Смртна се казна и сад извршава на убијцама, који су имали намеру да што украде и томе слично; убијца обично плати т. з. „крварину,“ ако суду испадне за руком да на ту погодбу пристане оштећени. Али у највише случајева, Прногорац се држи у таким приликама начела „зуб за зуб“ и „крв за крв.“

Владика Петар II. искоренио је некоје обичаје, па је нашао за вредно, да не да, да се убијца убије — но ипак је родбини и тиме учинио смртну казну грозном.

Смртна казна стрелањем, на овај се начин извршава: пошто је преступник примио св. причешће, изведу га свезаних руку на пољану и дозволе му да бега колко може; у тај пар, кад му се дозволи, да бега, неколико људи стану на њега пуцати. Ако је он не повређен, пуцање престаје, преступнику дају слободу у тој вери, да је очевидно воља божија, да и даље живи. И на женама су већ извршивали смртну казну, каменисањем („под гомилу“). У последње време смртне казна замењује се тамницом.

С поуздањем се може казати, да нема у свету тако мало преступа, као у Црној Гори. Сасвим је поњатно, што је на цело кнежевство довољна једна тамница, која је на Цетињу. Па и у њој нема никад у једно и исто време више од 20 људи.

Осим тога има још и новчана глоба, права беда за Црногорце, крај све њихове сиротиње. Ако Црногорац нема новца, то може глобу да исплати оружјем или земљом. За сваки преступ мора платити „глобу“ и „одсудбину“. „Глоба“ иде судијама, а „осудба“ оштећенима. Величина казне опредељује се према вредности украдене ствари. „Осудбина“ је пет пути већа, него што вреде украдене ствари, а „глоба“ — десет пути. У осталом казне се одређују по могућству, узевши у обзир стање кривца.

С руског **Станко Б.**

т. ј. један законити а други уз припомоћ солгабирова и жандара направљен по калупу г. проте, који је са собом готов донео.

У шандорској црк. општини нит партајисања, нит раздора до селе било није. Не знамо скоро, како да обележимо тај протин поступак, што је солгабирова у скупштину звао и што је помоћу жандара ону скупштину држао, коју је председник већ распустио. Шандорски Срби као браћа живише до селе међу собом и одржаше себе и бројно и имаовно ли споразумно живећи и тиме, што их је црква и школа у њиовој свести потпомагала. Ова црк. општина већ од сто десет година постоји и ма да је у време спајилука под свакојаким стегама стојала и опет није над собом доживела тог чуда и покора, што га је сад доживела од г. проте Купусаревића.

Народна привреда.

Филоксера у Фрушкој Гори.

Тајник слав. господарског друштва у Осеку, г. Ђуро пл. Илић, поднео је хрват. зем. влади о прегледању филоксером заражених виногради на јужном обронку Фрушке Горе овај извештај:

Прегледавши у време од 1. до 13. јула све винограде на јужној страни Фрушке Горе, почев од Ивђије, па све до Ердевика, морао сам се на жалост уверити, да је сва јужна страна Фрушке Горе местимице у већем, местимице у мањем опсегу скроз заражена од филоксере. Ту сам се и опет уверио, као и год. 1886. на северној страни Фрушке Горе, да се филоксера овде тако брзо шири и напредује, да ће за мало година из Фрушке Горе винограда посве нестати, ако не буде за руком пошло, да се исти буд лечењем од пропасти не спасу, буд американском лозом не поправе.

Кратко време, које сам у цели прегледања раширеногa тога винскога предела употребити могао, није ми допуштало прегледање предузети у сваком појединoм винограду, него сам то само по појединим виноградима учинити могао. Но и то је довољно, да се велик опсег, што га је зараза захватила, као и велика опасност у којој се фрушкогорски виногради и с јужне стране планина налазе, просудити може.

У виноградима управне општине Ивђије, који у осталом не обухваћају велик простор, те нису ни у склопу с осталим виноградима у планини нисам могао наћи филоксере, премда их окружују заражени предели, али је могућно, да и у њима филоксере већ имаде; но за сада се трагови њени још не опажају. То исто вреди и за све оне винограде, у којима нема још знакова, по којима би се о зарази судити могло, јер су филоксерина огњишта по целој јужној страни Фрушке Горе толико растурена, да за две-три године неће бити ни једни виногради од филоксере. — У порезној општини Марадик, сви су виногради на Брдешу, сасвим заражени, а тако исто и Совљак порезне општине Ремета, у којим потезима мало који виноград показује још свеже зеленило. Не мање заражена су брда Совљак, Средње брдо и Брдеш порезне општине Крушедол, дочим се у брдима Ашања и марадички дол још не опажају спољашњи знакови заразе. — У управној општини Нерадин и то у порезној општини истога имена заражена су у већој мери брда Каиновац, Орљак и Песак, дочим је зараза тек понешто захватила и брда Грабовци и Садови. У пор. општини Гргетек пак сва су брда местимице јаче, местимице мање заражена, а то су: Орљак, Радовановац, Царина, Козјак горњи и доњи, Садови и Песак. — У порезној општини Ириг, истовмене управне општине заражева су брда Ривица, Царина горња и доња, Алдов, дочим се чини, да још нема филоксере на Каиновцу, Мемјеву, Плавући, Кукињашу, Будаковцу, Селишту, Беленгиру, Сврaки, Ружашу и Чеплисату. Надаље у порезној општини Хопово, заражени су Камен, Рајков брег, Селеуш, Ђеуш, Селеушки брег и Будаковац, дочим се зараза не опажа у брдима: Каановац, Циган, Крчевине, Њиве, Турско брдо и Крсташице. — У управној општини Врдник, и то у порезној општини манастир Врдник (Раваница), заражени су виногради „под кулом". У порезној општини Врдник (село) скроз је заражен Брановац, те је заиста чудо, да се трагови заразе не опажају и у осталим брдима: Дубовац, Бекетово, Сомни реп, Јермош, Горњи Алдов, Лагум, Доњи Алдов, Беленгир и Моринтово. Али нема сумње, да ће се ту до године у већем опсегу појавити. Брда Јовинац порезне општине Павловце немају још филоксере. — У управној општини Јазак, и то порез. општини Јазак заражена су брда Царина и Теочин, дочим се у брду „Слатина" трагови заразе не виде. Брда Баштине и Рошћинац порез. општине Мала Ремета не показују трагове заразе, а тако ни брда Провалија, Вранова стена и Орашје порез. општине Бешеново, но зато је тим јаче заражено брдо Крајинац исте порезне општине. — Управна општина Гргуревце и то порезна општина истога имена имаде заражена брда Брњаковац и Доља, дочим нисам могао наћи заразе у брдима: Голо брдо и Гложањ исте порезне општине, па на Папрењу, Јанчиковцу и Ветрењачи порезне општине Шуљам. — На управну општину Манђелос спадају порезна општина Манђелос са брдима: Гај, где филоксере нисам могао наћи, затим порезна општина Шишатовац. Овде сам филоксеру нашао у брду Бик, остала пак брда Чкалов, Царина, Куњат и Чеверија неповазују знакова заразе. У порезној општини Лежимир заражена су брда Гај, Куштир и Бановац, дочим то на Царини нисам наћи могао. — Мало брдо „Садови" управне општине Чалма показује посве здраво лице. — У управној општини Дивош заражен је само брег Варадин, брда Пиштинац, дочим на бреговима Ваћинац, Садови, Куњат, Маторци и Стари Дивош, нигде трагова заразе нема. — Најпосле нашао сам филоксеру и у брду Самар управне општине Ердевик; остала пак брда исте општине и то: Пољана, Шорхат, Гвозденац и Пајта за сада чине се, да их зараза јоште није захватила.

Остале винске пределе нисам могао због краткоће времена прегледати, али сам на моје распитивање сазнао, да виноградари и вивцилири не знаду никакова сумњива места.

Враћајући се преко Илока кући, сазнао сам још путем, да је филоксера, коју сам на северној страни Фрушке Горе пре две године према западу наћи у Черевићу нашао, у ове две године раширила се даље у виноградима општина Баноштор, Сусек, Нештин и Илок, премда нисам уз пут кроз илочке винограде нигди опазити могао знакова, који би на филоксерну заразу наслућивати дали. Но како се филоксера баш у Фрушкој Гори силно шири и све већи опсег захваћа, посве је вероватно, да је она и довде допрла, те се има само приписати северо-западним ветровима, који владају у оно доба, кад летећа генерација ширење њено поспешује, да се филоксера и даље већ према западу није појавила.

* * *

Женска економска школа у Русији.

Недавно су руске новине донеле од министарства потврђена правила женске економске школе. Ту школу основала је гђа Гринев на свом имању Сасуливци, у Киевској губернији. Циљ је школе, да се у њој одрасле девојке поуче у кућанству и у оним гранама економије, које на селу жена мора да знаде, као н. пр. млекарство. Осим пољоделства и ливадарства јесу у програму те школе малте не све економске гране као: повртарство, пчеларство и одгајање живине, вртарство, сточарство, млекарство, кућанство и т. д.

Програм је доиста обилан, те изгледа као да је мало 8 месеци учења (од половице марта до половице децембра) да се све оно научи. Но поможено је ту тиме, што се у школу примају само одрасле ученице свих сталежа, које морају знати читати и писати, морају навршити 15. годину, те морају бити свестне, зашто су у школу дошле и шта ће у њој учити. Даље, није циљ школе, да одгоји наученјаке, него да одгоји добре газдарице упућене науком у разумну економију. Будући је доба за учење доста кратко, не може се обука тачно на сате делити, него се предаје у вече у форми разговора, те се оно што је преко дана ван школе научено, у тим разговорима тумачи и разглаба. То је свакако најприкладнији начин, који подтиче на размишљање и на читање стручних књига.

За издржавање сиромашних девојака добива гђа Гринев 1500 рубаља државне потпомоћи. Осим вртара и кувара јесу саме жене учитељице. Ма да је та женска економска школа прва у Русији, ипак се руске жене већ од неког времена баве појединим гранама економије. Тако је већ од пре позната Једамовска школа за млекарство и сточарска школа Верешчагинова.

Доста је заслуга за економско образовање руских жена стекло разумна економија Енгелхардтово у Смоленској губернији, камо је много жена долазило на посао. Осим тога бавило се много жена учењем о млекарству, много опет сточарством на појединим економијама у северној Русији, где се та грана економије у велико и на знанственом темељу негује.

Најпосле многе руске жене бавиле су се у току задњих петнаест година науком о разним гранама економским у Финској, Шведској и Норвешкој, у Немачкој и Швајцарској. Те жене могле би већином бити врстне учитељице на женским економским школама. Тако је и утемељитељица школе, о којој смо пре говорили, гђа Гринев, позната као зналац у одгајању живине, којој се науци особито посветила.

Вести из места и са стране.

Дружина срп. нар. позоришта. Пишу нам из Кикинде: „Данас је отпутовала дружина српског нар. позоришта у Чаково. Овде је дала свега 27 представа. Чист сувишак износи око 450 фор. Одзив овдашње публике за последњих година није био никад тако сјајан као сад. У недељу, 23., приказан је овде прве пут: „Пут око земље за 80 дана", као корисница дружине. Тог вечера је пало на благајни чиста прихода 246 фор. Арена беше дупком пуна. Пошто су срп. нар. школе због шарлаха све до јуче биле затворене а деца распуштена, није се могла приредити дечја представа".

† **Паја Радановић.** Из Осека нам јављају, да је онде умр'о 12. (24.) о. м. Паја Радановић, трговац и поседник осечки. Покојник је био Србин и душом и телом. И као трговац разбирао је за јавне ствари, па је и учествовао у томе и кад-год је требало српску ствар потпомоћи, био је он у првим редовима међу оним, који су то чинили. Вечан му помен!

Немац о словенским језицима. Аугуст Лескијен, професор словенских језика на липијској великој школи путује по далматинским острвима, да из жива говора проучава разна наречија. У разговору једном изразио се овако о словенским језицима: „Словенски језици су веома богати и лепи језици. Руски језик је најбољи и најразвијенији између свију словенских језика. Руска књижевност је врло богата, и позната је и у велико цењена у целој Европи. Нарочито данашња руска књижевност, особито што се тиче романа и новеле, прва је књижевност у целом свету. Главнија руска дела преведена су на све језике изображених народа. У Немачкој најпосле и женске знаду добро руску књижевност; и сви Немци, премда, како се каже политично нису пријатељи, него тек у пола, ипак цене и у звезде кују руске списатеље и руски језик". — За српско-хрватски језик рекао је: „Ваш језик је најмузикалнији између свију словенских језика. Српски и хрватски то је све један језик, нема никакве разлике и једна вам је књижевност. Ваши стари списатељи као н. пр. Гундулић, Палмотић, класични су. Ваша књижевност много напредује. Људи, који су вам на југословенској академији у Загребу, праве су радише; много су урадили у мало времена, и њиховом раду диви се цели учени свет. Академијским речником можете се доиста подичити. Будмани вам је највећи филолог што имадете; надриљује много и самог Даничића. Највећи данашњи ваш песник је Змај Јовановић; а најбољи и најплоднији у прози, покојни Аугуст Шеноа".

Програм прославе Димитрија Давидовића. 1.) 18. ов. мес. у 9 часова пре подне стиже пароброд са гостима и изасланицима разних корпорација из Београда, Земуна и других места. Одбор дочекује госте на паробродској станици. 2.) Служба и парастос у великој цркви где ће се освештати венац, који се има положити на гроб Давидовићев. На служби и парастосу суделоваће београдско певачко друштво „Даворје". 3.) Са службе иде цео спровод на гроб Давидовићев. Помен на гробу уз суделовање „Даворја". Председник омладинског одбора, говори на гробу и са осталим чашћством омладине открива споменик којим је „Уједињена Омладина" обележила место, где почива „Сав Србин". Свечаност открића прати „Даворје" песмом „Мирно спавај" и председник одбора полаже венац на гроб. 4.) Сви гости и они мештани који су се одбору до тога дана пријавили, одлазе на банкет. 5.) Пред ручак „Даворје" пева „Оче наш". Столу председава савременик Давидовићев чича Илија Нешић. Здравице теку по реду пријаве. 6.) После банкета сви гости одлазе да виде и посете бившу Давидовићеву кућу. 7.) После све посете сваки домаћин води своје госте својој кући. 8.) У 8 часова у вече у новој и пространој дворани Обрада Ђукића код „Зеленог Венца", велика, забава са игранком. 9.) На забави говори г. Милован Миловановић професор Велике Школе „О животу и раду Димитрија Давидовића". За тим песме пев. друштва „Даворја", декламације и игранке. (Специјалан ће програм све забаве разделити гостима на дан прославе.)

Лекари из Угарске у Бугарској. Пештански листови јављају, како су се сада до 30 лекара из Угарске решили, да на позив бугарске владе иду у Бугарску и тамо да буду сресни лекари. Које су вере ти лекари, није тешко погодити, па за то не треба мислити, да они иду у Бугарску, што им је она мила и драга, него да се хлебом захране, па, може бити и обогате. Да неће за то бити благодарни Русији, што је ослободила Бугарску, те сад и њима бугарска влада може да пружи кору хлеба то је сигурно. Чивути ће они и у Бугарској бити.

Неће попа. Људи у Кун-Сент-Мартону неће да приме попа ког им је наименовао јегарски владика, мада је исти поп њихово дете. Не признају га и не ће да му пошљу путни трошак. И људи су искали од владике да тргне натраг одлуку, а ту скоро била је код владике и једна депутација жена, да га моле, да им не пошље тог попа.

Трговина.

= **Нови Сад** 15. (27.) септембра. По најновијим извештајима са горњих наших домаћих пијаца житарских цена се шеници бољем зрну одржала досадања докле лака роба тешко се може да прода са потпуном ценом. Промет је поглавито ограничен на млинове, наши спекуланти су јако резервисани пошто се за иноземство нашег зрна преко целе прошле па и ове недеље није тражило. Сва остала су зрна горе покрај врло слабога промета по старој цени. На нашој пијаци је мало довоза и мало обрта са раном. Спекуланти овлаш пазару шеницу, млини су вољнији купци но цену никако вишу не одобравају. Новог кукуруза приспева на пијацу у мањим партијама, купују га поједини за потрошњу. Данас је цена рани код нас ова: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 6 ф. 70—80 н. Наполица 5 ф. 40—50 н. Зоб 4 ф. 40—50 н. Јечам 4 ф. 60 н. Кукуруз стари на мало 6 ф. 30—50 н. Нов кукуруз некрљен 2 ф. 40 н. Све од 100 кгр.

Брашно се тражи и разашиље се и лађом и железницом. Цене су данас ове:

Број	0	1	2	3	4	5	6
ф.	14.80	14.40	14.—	13 40	12.60	12.—	11 —
	7	8	8½	8¾	9		
	10.40	10.—	9.20	7.—	6.—		

Хлебно I. 8 ф. 50 н. II. 7 ф. 60 н. Грис А. 15 ф. 40 н. Б. 15 ф. 40 н. В. орд. 14 ф. 60 н. Мекиње ситне 4 ф. крупне 3 ф. 60 н. Све од 100 кгр. са џаком заједно а, постављено у кућу, на паробродску или жељезничку станицу. (Царни млин В. Фајта.)

Посао са осталим производима сасвим незнатан; страних купаца је врло мало у вароши. Маст на више 62—64 ф. на мање 68 ф. Сланина 62—64 ф. дебела паљена 66—68 ф. од 100 кгр. Вариво се слабо тражи.

На свињској пијаци је мршавих свиња мало, цена им је доста висока. Погодишњаци 10—18 ф. годишњаци 28—36 ф. двогод. 48—52 ф. од пара. Угојени свињи 46—48 н. од 1 кгр.

На пијаци месарској је слабе продаје јагањце већином кући носе. Теоци 8—16 ф. од ком. Јагањци 7 ф. 20—9 ф. 50 н. од пара.

Вино. Новог је вина мало а и то мало се не продаје, купаца нема ни од куда. Старог се вина на појединy бурад по досадањој цени односи. Новом вину није ни права цена још опредељена. Бело лањско 10—13 н. шилер 10—15 н. црно 30—40 н. Све од 1 литре.

Време после обилате и благодетне кише мало захладило. Вода у Дунаву у непрестаном малом надолажењу.

*

У **Жабљу** је одржан у прошлу недељу и понедељак годишњи вашар. И ако је јесен у велико наступила и опет је вашар врло слаб испао. Велика је оскудица са новцем. Рогата марва, коњи и овци врло јефтино продавани; једино су мршави свињи били скупи но ових је мало. Купци су врло ретки. Занатлијска и трговачка роба слабо пролазила а по цени врло ниској. Плаћани волови млади 100—120 ф. средњи 140—150 ф. старији 160—180 н. замешени средњи 160—180 ф. тежи за месаре 180—200 ф. јунад 28—40 ф. јалове краве 80—100 ф. од пара. Коњи 80—100 ф. средњи 140—160 ф. и бољи коњи 200—250 ф. од пара. Овци 7 ф. 50—10 ф. од пара. Свињи погод. 16—18 ф. годиш. 28—38 ф. двогод. 50—53 ф. од пара.

*

У **Будимпешти** 13. (25.) септембра. Производи. Вуна. Минулих је дана било знатних продаја вуне но цене се нису промевуле. Продано је 2400 м. ц. и то 600 м. ц. вуне средње фине 70—75 ф. 200 м. ц. за штоф 71—74 ф. 250 м. ц. без фелера бачке 55—56 ф. 200 м. ц. са фелером бачке 46 ф. до 51 ф. 150 м. ц. пескуље 45—46 ф. 150 м. ц. пештанске 48—52 ф. 450 м. ц. творнички опране 112—125 ф. лоша средња 56—66 ф. јагњећа 90 ф. све од 100 кгр.

Коже сирове нису имале великог промета но надати се сад пред вацки вашар да ће се већма тражити. Цена је угар. кравијим сувим 75—78 ф. воловске 78—82 ф. питлинци 85—90 ф. кнајлови 95 до 110 ф. од 100 ком. тешке коњске 9 ф. 50—10 ф. лаке 7 ф. 50—8 ф. 50 н. од пара.

Спирит. Покрај чврстог расположења тече радња без промене у цени, прост спирит на велико 54—54 ф. 50 н. за потрошњу 25—26 ф. за квас 55—56 ф. рафиниран 55 ф. 50—56 ф. 50 н. од 100 литара пост. без бурета.

*

У **Будимпешти** 14. (26.) септембра. Шеница умерено нуђена; воља за куповање побољшала; тенденција чврста; цена са 5 новч. напредовала; промета до 18.000 м. ц. Сва остала зрна без промене. Плаћана шеница потиска 81.5 6 ф. 67½ н. 82. 7 ф. 75 н. 80.5 7 ф. 65 н. 79.5 7 ф. 60 н. 75. 7 ф. 52 н. 78.5 7 ф. 50 н. Пештанска 79.5 7 ф. 60 н. 79. 7 ф. 55 н. 81.5 7 ф. 77 н. Стонобеоградска 79. и 78. 7 ф. 55 н. Бачка 78.8 7 ф. 50 н. 77. 7 ф. 40 н. Банатска 79.5 7 ф. 50 н. Све на три месеца. Јечам 5 ф. 40—50 н. средан 5 ф. 75 н.

Шеница за пролеће 8 ф. 41—45 н. за јесен шеница 7 ф. 59—61 н. Кукуруз за мај-јуни 5 ф. 63 до 65 н. Зоб за пролеће 5—5 ф. 1 н.

*

У **Штајнбруху** 13. (25.) септембра. На окупу у оборима било је 104.756 ком. угојених свиња разне пасмине. Посао доста живахан. Плаћани угар. теш. мат. 48—49 н. млади теш. 50½—51 н. средњи 50½—51½ н. лаки 50½—51½ н. Сеоски тешки, лаки и средњи 48—49 н. Српски транзито тешки 49—50 н. средњи 49—49½ н. лаки 47½—48½ н. Све од 1 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 15. септембра.

4% угарска златна рента	— — —	100·95
5% „ папирна „	— — —	90·75
Дукати	— — — — — —	5·73
Наполеондори (20 франака)	— — —	9·58
Немачке држ. марке	— — — —	59·30

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 15. септембра у вече.)

Будимпешта. На данашњој коначној расправи у парници, коју је Јован Грујић уредник „Српског Народа" подигао против Јаше Томића, порота ослободила Томића од клевете са 11 против 1 гласа, а од увреде части са 8 против 4 гласа. Грујићев бранилац Д. Нађ није ни говорио о ствари, већ је тражио, да се Томић осуди као вођа омладине Расправа је врло бурно и жестоко текла. Томић се сам бранио. Грујић је осуђен на судске трошкове.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Мој покојни супруг Адолф Хиршл поштар у Иригу био је код живот-осигуравајућег друштва „Грешам“ (The Gresham) осигуран и мени је осигурана свота још пре рока без икаквог приговора од горњег друштва, без икаквог одбитка исплаћена, на чему му ја своју захвалу изричем...

У Иригу, 13. (25.) септембра 1888.

Паулина Хиршл.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

КЊИЖАРА МИЛИВОЈА КАРАКАШЕВИЋА

У СОМБОРУ.

Приликом наступајуће школске године, препоручује, како слав. местним школским одборима, тако и госп. учитељима, своје богато снабдевено сложиште свију потребних школских **књига**, сваковрсних реквизита и **тискарија**. Осим књига школских туђе накладе нарочито препоручује своје и то: за други и трећи разред **„Мађарски Буквар“** по С. Бако'у и др. од Ст. Коњовића; **„Бачка Жупанија“** земљопис за III. разред у бачкој жупанији, **„Торонталска Жупанија“** земљопис за III. разред у торонталској жупанији.

За IV-ти разред **„Мађарска граматика“** по С. Бако'у од Ст. Коњовића, даље: **„Земљопис“** за четврти разр. осн. школа од Св. Милетића; **„Општи земљопис“** од Јована Благојевића, за најстарије разреде мушких и више девојачке школе. **„Библичне приповетке“** за трећи разред основних школа од Симе Коњовића; од ове књиге ма да је доста доцкан лане изашла, ипак је више стотина примерака продано, с тога се топло препоручује г. учитељима да је у своме разреду заведу! Осим ових књига, прешле су у својину моје књижаре и књиге чувеног и опште уваженог Димитрија Поповића пок. пароха Сомборског и то: **„Вел. Катавасија“** којој је цена од 1 ф. 20 н. спуштена на само 1 ф. а. вр.; **„Велики Зборник“** којем је редовна цена **3 фор.** сада још за ову годину спуштена на **2 фор.** а идуће године биће цена дигнута на 3 фор. из узрока, што још врло мало примерака има на сложишту.

Мојим досадањим поручиоцима је позната моја тачност у извршивању поверених ми налога; те с тога се надам да ће ме и ове године почаствовати својим порукама у што већој мери, а сваки нека је уверен да ће бити тачно и солидно послужен као и досад.

У погледу рабата нећу да се размећем, као што је то у последње време прешло у обичај код појединих књижара, него ћу и од сада уступати пристојан рабат на свима онима школским књигама на којима сам и до сад отпуштао.

Препоручујући своје услуге, поново изјављујем да се преко моје књижаре и свака друга књига може набавити, ма где да је изашла, само ако се тачан наслов књиге означи.

У Сомбору почетком 1888/9. шк. године.

КЊИЖАРА
МИЛИВОЈА КАРАКАШЕВИЋА.

ОГЛАСИ.

КОНКУРС.

Смрћу јереја Алексија Јосић негда пароха Старо-Бечејског остала је парохија та са којом је плата II. класе од 800 ф. скопчана, и при којој се и лични капелан покојников као привремени администратор парохије находи, упражњена, на коју се овим и стечај расписује.

Надтицатељи имају своје, са нужним сведочбама снабдевене молбенице, посредством својих предпостављених власти, конзисторији овој до 8. (20.) новембра 1888. поднети.

Из седнице епархијске конзисторије Бачке 9. (21.) јуна у Новоме Саду 1888. одржане.

1–8 **Конзисторија епархије Бачке.**

ГВОЖЂАРСКА РАДЊА
КОСТЕ ТЕОДОРОВИЋА
У ВИНКОВЦИ

1–3

потребује једног млађег спомоћника.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
САВЕ ТУБИЋА
У ШИДУ

потребује два вешта помоћника. Првенство имају они, који осим српски, немачки и мађарски говоре. Ступити могу одма. 2–3

КОНКУРС.

Избором јереја Светозара Гавриловића за пароха Горњо Ковиљског остала је парохија Доњо Ковиљска са којом је плата IV. класе од 600 ф. скопчана, упражњена, на коју се овим и стечај расписује.

Надтицатељи имају своје са нужним сведочбама снабдевене молбенице, посредством својих предпостављених власти, конзисторији овој до 8. (20.) новембра 1888. поднети.

Из седнице епархијске конзисторије Бачке 7. (19.) јулија у Новоме Саду 1888. држане.

1–8 **Конзисторија епархије Бачке.**

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Н. БАРКОВИЋА
У ИРИГУ

потребује једног млађег помоћника. Ступити може одмах. 3–3

КЊИГОВОЂА.

У нашој београдској банкарској и мењачкој радњи има да се попуни место књиговође и српског кореспондента. Рефлектанти, по могућству рођени Срби, треба да су вични немачком језику у говору и писању, тако да могу евентуално да воде и немачку кореспонденцију. Знање двоструког књиговодства неопходно је нужно. Оферти нека се управе на оба језика директ нама. Који више језика знају, биће предпостављени.

Браћа Андрејевић,
Београд.

4–6

КРЕЧНИ МАЈДАН
У ВРДНИКУ

издаје властелинство илочко у закуп од 1. новембра 1888. евентуално са 11 катастралних јутара пашњачке земље на три или више година.

Ближе упуте даје властелинска управа у Иригу. 2–2

Günstige Gelddarlehen

können jene erlangen, welche eine ständige Jahreswohnung besitzen, beziehungsweise diejenigen welche über ein Einkommen verfügen u. zw. **Gewerbetreibende, Kaufleute, Beamte, Officiere, Private, Grundbesitzer** u. s. w. dem Verhältniß entsprechend von **fl. 50 bis 1000 fl.** als **Personal-Credit** rückzahlbar in kleinen wöchentlichen, monatlichen oder virteljährigen raten, gegen 6 Percent Verzinsung.

Auf **Intabulationen** Beträge bis zu jeder Höhe auf **Amortisationen** oder ohne solche. Nähere Auskunft bei **G. A. Steiner Budapest, Gr. Károlyi utcza 12.** Brieflichen Aufträgen sind 3. St. Marken anzuschließen. 3–3

НАЈСАВРШЕНИЈИ ЛЕК ЗА ЗУБЕ И УСТА:
СПАСОНОСНА ВОДИЦА
ДРА И. РАНИМИРА.

Повлашћена (патентирана) је од високих ц. кр. влада у Бечу, Будапешти и Београду. Од стручњака је признаата као најсавршенији проналазак на пољу зубног лекарства противу свију зубних и усних болести. — Она је у правом смислу речи спасоносна од најжешћих зубобоља, ревматизма у вилицама, скорбута, парулеса, непријатног задаха и у опште од свију мана у устима. **Неопходно је потребно свакиме без разлике** за одржавање, ојачавање, чишћење и улепшавање зуба.

Ова водица је **званично** анализирана опробана и **концесионирана** у више држава и својим чудним спасоносним дејством надмашила је све остале лекове и сретства за зубе и уста.

Добити се може поштом непосредно уз доплату (Nachnahme) из главног стоваришта Др. И. Ранимира у Земуну (Угарској) и од Кохмајстера дрогуиста у Будапешти, као и посредовањем бољих апотека и трговина. На мање за варош Земун продаје трговина Капамџије и друга у Земуну. — При куповини ваља пазити на ову заштитну марку, као и на својеручни потпис проналазача на свакој флашици.

9–20 **Цена: 1 фор. 20 кр. а. вр.**

ПОЗИВ
на ванредну главну скупштину
ДЕОНИЧАРА
„СРЕМСКО-КАРЛОВАЧКЕ ШТЕДИОНИЦЕ“
У СРЕМ. КАРЛОВЦИ

која ће се држати у понедељак 3. (15.) октобра о. г. у 9 сахати пре подне у саборској дворани.

На дневни ред стављено је:

1. Избор председника.
2. Избор перовође.
3. Упрошћење и ујефтинење управе, чиновништва и послуге.
4. Усљед оставке управитеља и неколико чланова из управног и надзорног одбора, избор нових чланова на упражњена места.

Срем. Карловци 5. (17.) септембра 1888.

УПРАВА
сремско-карловачке штедионице.

3–3

НА ЗНАЊЕ.

Част ми је мојим штованим муштеријама као и осталој штованој публици овим учтиво до знања ставити, да сам моју **шпецерајску радњу** спојену са великом и малом **„трафиком“** коју сам од године 1870. на главној пијаци у кући бр. 859. водио, данашњим даном **у моју сопствену кућу број 46.** (пређе кућа Баракова) такође на главној пијаци преселио, коју сам као и до сад под фирмом:

Н. ДИМОВИЋ

са шилтом код „црвеног рака“ по досадањем строго солидном принципу наставио.

Изјављујући моју најискренију захвалу на досадањем поверењу, умољавам моје штоване муштерије као и осталу штовану публику да ми то поверење и на даље поклоне.

Нови Сад, 14. (26.) септембра 1888.

С поштовањем
Н. ДИМОВИЋ.

1–1

Д. КОДА У НОВОМ САДУ.

ЛАК ЗА ПОД
ПАТОС
АЛОЈЗА КАЈЛА У БЕЧУ

ИЗВРСТАН МАЗ ЗА МЕКЕ ПАТОСЕ. ЦЕНА ПО БОЦИ 1 ФОР. 35 НОВЧ.

ВОШТАНА ПАСТА

НАЈБОЉЕ И НАЈПРОСТИЈЕ СРЕДСТВО ЗА УТАПАЊЕ (EINLASSMITTEL) ПАРКЕТА.
Цена по 1 дози 60 новч. — Препоручује
Д. КОДА У НОВОМ САДУ КОД „МРНАРА“.

ГЛАВНА ПРОДАЈА У ЗЕМУНУ КОД
АНТОНИЈА Г. ДИМИТРИЈЕВИЋА.

Поруке из места у којима се наша стоваришта не налазу, нека се упутити изволу на фабрично стовариште А. Кајла Беч IV. Resselgasse бр. 5.

Цена пакету од 5 кила 6 фор. 18–15

НА ЗНАЊЕ.
НОВА МАНУФАКТУРНА РАДЊА
ПАЈЕ КОВАЧЕВИЋА
У НОВОМ САДУ „КОД БЕЛОГ ПАУНА“

У ГЛАВНОЈ УЛИЦИ, У КУЋИ ГДЕ ЈЕ ШТАМПАРИЈА ДРА СВЕТ. МИЛЕТИЋА И УРЕДНИШТВО „ЗАСТАВЕ“ препоручује штованој публици из Новог Сада и околине сваковрсна у ову струку спадајућа **СЕЧЕНА ЕСПАПА ПО УМЕРЕНОЈ ЦЕНИ** а уз солидну послугу. Умољавајући за многобројну посету, остаје

С поштовањем
ПАЈА КОВАЧЕВИЋ,
„код белог пауна.“

3–3

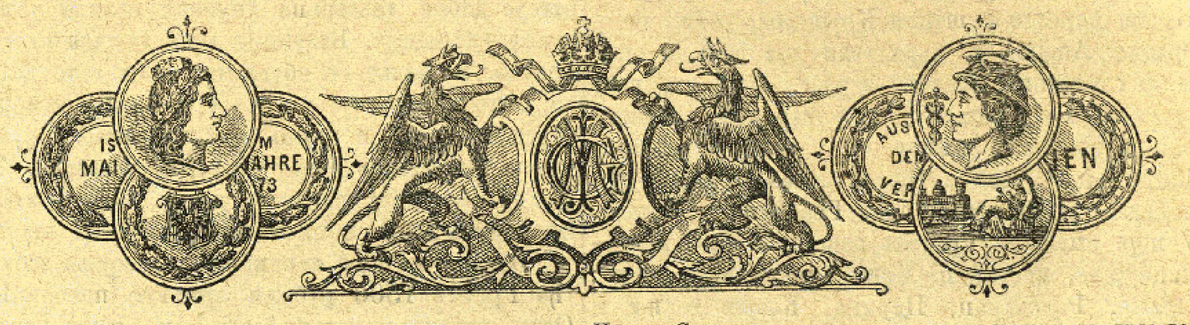

Овим јављамо п. н. публици и високом племству у Новоме Саду и из околине, да сам се спремио за врло велики избор у мушким, женским, девојачким и дечијим хаљинама као нико до сада у Новоме Саду, а по најнижe спуштеним фабричним ценама, тако, да ћу моћи свакој мојој велецењеној муштерији са што могућно већим пробитцима на услуги стојати. Даље обраћам велику пажњу мојих велецењених муштерија на то, да се моје хаљине не могу сравњивати са обичним готовим хаљинама, које годинама леже. Цело је моје сложиште ново и одело је све од најфинијих вунених штофова а најновијег елегантног без замерке кроја. Позивам моје велецењене муштерије да изволе доћи, да виде моје сложиште и ја сам тврдо уверен, да ћу се моћи ма с киме такмачити. Поред великог стоваришта готове робе, које имам, подносим и збирку од мустара најновијих француских, енглеских и бринских штофова, те примам наручбине за хаљине од њих по мери, па онда ове дајем у Бечу на највеће задовољство правити.

Учитељима, званичницима и ђацима спуштам колико је могућно цене, а да п. н. публика види јефтиноћу и добру робу, ево мога ценовника:

Цело јесење одело од доброг бринског штофа	10 ф. — н.	Ловачки капут — — — —	од 5 ф. — н. до 12 ф. 50 н.
Цело јесење одело боља роба — — — —	13 ф. 75 н.	Менчиков, непробојан, моро-лодн	од 19 ф. 50 н. до 28 ф. — н.
Цело јесење одело фино, модерно — — —	16 ф. 50 н.	Менчиков, непробојан, тиролски	од 14 ф. — н. до 18 ф. — н.
Одело од камгарна постављено свилом — —	18 ф. 50 н.	Менчиков, непробојан, сељачки	од 9 ф. 75 н. до 12 ф. — н.
Зимске чакшире од штофа — — — — —	3 ф. 25 н.	Мушки зимски палето, елегантан постављен штофом — —	од 10 ф. 50 н. до 45 ф. — н.
Зимске чакшире, боље — — — — — —	3 ф. 90 н.	Мушки горњи капут елегантан, постављен штофом — —	од 9 ф. — н. до 28 ф. 50 н.
Фине по моди чакшире — — — — — —	4 ф. 25 н.	Ердељске путничке бунде —	од 30 ф. — н. до 48 ф. — н.
Врло фине чакшире — — —	од 5 ф. 50 н. до 9 ф. 50 н.	Лисичином постављене бунде	од 55 ф. — н. до 120 ф. — н.
Чакшире и прслук — — —	од 4 ф. 75 н. до 11 ф. — н.	Кожњи лодн сако — — —	од 10 ф. 50 н. до 16 ф. 50 н.
Салонско одело — — — —	од 18 ф. 50 н. до 45 ф. — н.	Кожњи Палмастон сако — —	од 9 ф. 50 н. до 14 ф. 50 н.
Салонске чакшире — — —	од 3 ф. 50 н. до 9 ф. 25 н.	Кожњи Микавд сако — —	од 16 ф. — н. до 22 ф. — н.
Салонски прслук — — —	од 2 ф. — н. до 4 ф. 50 н.	Прслук на рукаве — — —	од 5 ф. 50 н. до 7 ф. 50 н.
Фрак — — — — — —	од 15 ф. — н. до 24 ф. 50 н.		
Собњи огртач (шлафрок) —	од 7 ф. 50 н. до 18 ф. 75 н.		

ДЕЧЈЕ ОДЕЉЕЊЕ.

Хаљине од топлог вуненог штофа — — —	6 ф. 50 н.	Зимски палето — — — —	од 8 фор. па на више.
Хаљине од топлог вуненог штофа, финије — —	8 ф. 50 н.	Лодн сако — — — —	3 ф. 50 н., 4 ф. 50 н., 5 ф. 50 н.
Хаљине од топлог вуненог штофа, врло фине —	11 ф. 50 н.	Костим за децу од 3–9 година од вунсна штофа	3 ф., финији 4 ф. 25 н., врло фини 5 ф. 50 н. до 9 ф. 50 н.
Чакшире од штофа — — —	од 2 ф. 50 н. до 4 ф. — н.	Зимски менчиков врло топао	од 5 ф. — н. до 7 ф. 50 н.
Горњи капут — — — — — — —	5 ф. 75 н.	Фини палето — — — —	од 9 ф. — н. до 11 ф. 50 н.
Горњи капут, фини — — —	од 9 ф. — н. до 12 ф. — н.		

ЖЕНСКО ОДЕЉЕЊЕ.

За женско одело имам ја на избору париских и берлинских новина, као: јесењих огртача за кишу, Хавлока, жакета, огртача и Фитивих зимских огртача, визита и жакета као што нико нема како за женске танка струка тако и за крупније женске.

Пречасно свештенство уповорујем ја нарочито на моје сложиште разноврсног свештеничког одела, као: горњих капута од црног первијена, свештеничких зимских капута, салонских капута у свакој дужини, тако исто чакшира од црна тоскина и свештеничких прслука, за тим кућних капута и огртача за прашину. Све се то може добити у свако доба у највећем избору у свакој каквоћи по умереним ценама на овом сложишту.

Молећи за многобројну посету, остајем с дубоким поштовањем

ХАЈНРИХ МОГАН,
поседник I. бечког фабричког сложишта мушког, женског и дечијег одела
у Новоме Саду у Недељковићевој кући бр. 24–25.

Да не би било забуне, молим да се добро пази на моју адресу, главна улица или дунавски сокак бр. 24–25.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.